

İSLAM VE
KLASİK

KLASİK

KLASİK

44. Kitap

Klasığı Yeniden Düşünmek

Seri Editörü

Sami Erdem

İslam ve Klasik

Hazırlayanlar

Sami Erdem

M. Cüneyt Kaya

ISBN 978-975-8740-65-9

Birinci Basım Haziran 2008

Tasarım/Kapak Salih Pulcu

Baskı/Cilt Elma Basım

Keresteciler Sitesi 14. Blok No:1 İkitelli-İstanbul

KLASİK

Vefa Cad. No: 56 34134 Vefa İstanbul

Tel 0212. 520 66 41 Faks 0212. 520 74 00

klasik@klasikyayinlari.com

www.klasikyayinlari.com

Klasiklerin Şerhleri Klasik Olabilir mi? *Mesnevî* Örneği

İsmail GÜLEÇ

Dr., İstanbul Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü/İstanbul

Genel kanaate göre; bir edebî eserin klasik sayılıp sayılmayacağına dair ölçülerimizi; tam ve kusursuz yani mükemmel, güzel, evrensel, üzerinden çok zaman geçtiği halde değerini yitirmemek, türünde örnek olarak gösterilmesi, düzen, ölçü ve üslup sahibi olması, sınırsızlık ve aşırılık olmaması, alışılmış olması, yenilik getirmemesi, arayış içinde bulunmaması yani geleneksel olması şeklinde sıralanmaktadır.¹

Sıralanan bu ölçülere göre, Doğu edebiyatında klasik olarak kabul edilen birçok eser bulunmaktadır. Zaman içinde klasikleşen bu eserlerin, okuyucular tarafından daha iyi anlaşılması için kimi açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar, açıklaması yapılan metne göre hâşiye, hâmiş, ta'lik, telhîs, tahlîl ve tefsîr gibi isimlerle anılırken, edebî eserler için "şerh" tercih edilmiştir.² Şerh, İslam kültürünün müşterek bir ürünüdür ve dinî metinleri anlama çabaları şerhi doğurmuştur.³ Daha sonra bu yöntem edebî eserlere de uygulanmaya başlamıştır. Sâdî, Hâfız, Attâr, Mevlânâ gibi Doğu edebiyatının zirve isimlerinin en az kendileri kadar şöhret bulan eserlerinin yanı sıra edebiyatımızın kimi büyük şairlerinin şiirleri, yüzyıllardan beri şerh edilegelmiştir.⁴ Her biri bir klasik kabul edilen bu tip eserlere yapılan şerhler acaba klasikleşebilir mi? Bu bildiride bu sorunun cevabı Mevlânâ'nın *Mesnevî*'si temel alınarak tartışılacaktır.

Mevlânâ'nın meşhur eseri, edebiyatımızda, üzerinde çok konuşulan, kendisinden sıkça bahsedilen ve çok okunan eserlerin başında gelir. Bulunmaması her ciddi kütüphane için bir eksiklik sayılan bu eser, yazıldığı tarihten bu yana defalarca tercüme ve şerh edilmiştir. Başlangıçta, birkaç beyit ve hikaye ile başlayan tercüme ve şerhler artarak ve yaygınlaşarak devam etmiş ve bugün devasa bir literatür oluşturacak hale gelmiştir.⁵

Mesnevî'den bahseden ve onun bir bölümünü şerh eden çok sayıda eser olmasına rağmen, *Mesnevî*'nin tamamı Türkçe olarak, günümüze kadar sade-

ce sekiz kişi tarafından şerh edilmiştir. Bunlar; Şem'î Dede (ö. 1592), Ankaravî İsmail Rusûhî Dede (ö: 1631), Şifâî Mehmed Dede (ö. 1671), Şeyh Murad-ı Buhârî (ö. 1848), Ahmed Avni Konuk (ö. 1938), Tâhirü'l-Mevlevî (ö. 1951), Muhlis Koner (ö. 1957) ve Abdülbaki Gölpınarlı'dır (ö. 1982).

Mesnevî'nin tamamı ilk olarak Şem'î Dede tarafından şerh edilmiştir. 1596'da tamamlanan bu eser⁶ mensur ve muhtasar bir şerhtir. Şem'î Dede eserine, *Mesnevî*'nin dibâcesinin şerhiyle başlar.⁷ Metne göre dibâce çok geniş bir şekilde şerh edilmiştir. Her biri otuz üç satırlık on sayfa olan bu kısmın şerhi, eserin diğer bölümlerine göre oldukça ayrıntılıdır. Şem'î Dede'nin metodunda, önce metin verilmekte sonra tercümesi yapılmaktadır. Metin içinde geçen ve açıklanmaya değer bulunan kelimeler ise en sonda verilmektedir. Beytin en sonunda Mevlânâ'nın kastettiği mana bir cümle ile özetlenerek bir sonraki beyte geçilmektedir. Metin içinde bazı kelime ve fiillerin kökleri hakkında bilgi de verilmektedir. Şem'î, metin içinde veremediği bazı gramatik açıklamaları ise derkenar olarak kısaca vermiştir. Esrar Dede'nin çok beğendiği ve basılmamış olan bu şerhi⁸ Abdülbaki Gölpınarlı ""en yanlış şerh"" olarak değerlendirmektedir.⁹

Mesnevî'nin tamamı geniş bir şekilde ilk olarak Ankaravî İsmail Rusûhî tarafından şerh edilmiştir. Kendisine 'Hazret-i Şârih' ve 'Şârih-i Mesnevî' unvanlarını kazandıran bu eserin tam adı *Mecmûatü'l-Letâif ve Matmûratü'l-Ma'ârif* tir. Ankaravî, bu eserinde bir yandan Mevlana'nın fikirlerini açıklarken, diğer yandan tasavvufun genel kaidelerini sade bir ifadeyle ortaya koymuştur. Eser bu yönüyle yalnız *Mesnevî* şerhi olmayıp, aynı zamanda şârihin ve dönemin tasavvuf anlayışını ortaya koyan bir kaynaktır. Bütün şerhler arasında en doğrusu ve geniş olduğunu söyleyenlerin yanında,¹⁰ Mevlânâ'nın diğer eserlerini okumadığı, esas alınan metnin yanlış olması, Mevlânâ'nın üslûbundan ve felsefesinden haberdar olmadığı, Farsça'nın inceliklerini bilmediği ve İbn Arabî'nin görüşleri doğrultusunda şerh ettiği, olmayan yedinci cildi şerh ederek *Mesnevî*'yi de tanımadığı konularında eleştirilmiştir.¹¹ Ayrıca Ahmet Ateş tarafından; *Mesnevî*'nin ilk harfinden son harfine kadar, arada bir irtibatı olup olmadığına bakılmaksızın İbn Arabî'nin vahdet-i vücûd nazariyesine göre şerh edilerek Mevlânâ'nın fikirlerini tamamen bozduğu iddiasıyla tenkit edilmiştir.¹²

Bütün tenkitlere rağmen kendisinden sonra gelen şârihlerin en çok başvurdukları eser yine Ankaravî'ninki olmuştur. Ankaravî, eserini hazırlarken; tefsir, hadis, tasavvuf, kelâm, akaid, hikmet, fıkıh ve lügat kitaplarından yararlandığını belirtmektedir.¹³ Ankaravî'nin metodunda önce metin verilmiş, sonra tercüme edilmiş, daha sonra da geniş bir şekilde şerh edilmiştir. Ayet, hadis ve kimi din büyüklerinin sözleri kullanılmış, Farsça beyitler de yeri gelince özellikle şerhin sonunda verilmiştir.

Mesnevî'yi şerh eden üçüncü şârih Şifâî Mehmed Dede, kendisinden önce yapılmış şerhlerden Sürûrî ve İsmail Efendilerin şerhlerini incelemiş, Sürû-

ri'nin uzun hikayeler ile, İsmail Efendi'nin ise ayet ve hadisler ile uzattığını söyleyerek, dinleyicilerin sıkılmaması için kürsüde nakledilecek miktara kısaltarak dersler vermeye başlamasının neticesinde bir *Mesnevî* şerhi ortaya çıkmıştır. 1670 Mart'ında tamamlanan metinleri, Derviş Mustafa Ispartavî görüp beyaza çektikten sonra eser tamamlanmıştır.¹⁴

Şifâî, şerhine *Mesnevî*'nin dibâcesiyle başlamaktadır. Dört varak süren bu girişin şerhinden sonra metnin şerhi gelmektedir. İlk beytin yedi satır, ilk on sekiz beytin ise beş sayfa olmasından da anlaşıldığı üzere şerh muhtasardır. Hatta geniş bir tercüme bile denilebilir.

Şeyh Murâd-ı Buhârî, *Mesnevî*'nin tamamını şerh eden dördüncü kişidir: Kendisi Nakşî şeyhi olan bu zât İstanbul'un Eyüp ilçesinin Nişanca semtinde bir Dâru'l-Mesnevî yaptırarak *Mesnevî* okutmakla vaktini geçirmiştir. *Mesnevî*'yi tam olarak ve gayet kısa ve veciz bir şekilde şerh etmiş ve adına da *Hülâsatu's-Şurûh* demiştir.¹⁵ Şeyh Murâd-ı Buhârî, kısa bir girişten sonra *Mesnevî*'nin dibâcesinden başlayarak tamamını şerh eder. Şerhler, münasebet düştükçe ayet ve hadislerle desteklenmiştir. Şifâî Dede'ninkinden biraz daha geniştir. Matbu olmayan bu şerh, ana kaynaklar okunmadan yazıldığı için yanlışlar ihtiva ettiği yönünde tenkitlere muhatap olmuştur.¹⁶

Ahmed Avni Konuk, Ankaravî'den sonra *Mesnevî*'yi geniş bir şekilde şerh eden ikinci şârihtir. 1937 tarihinde tamamladığı bu eserini hazırlama esnasında Türkçe ve Farsça şerhlerin yanı sıra Hindistan'da basılan *Mesnevî* şerhlerinden de istifade etmiştir. Yararlandığı kaynakları önsözün sonunda sıralamaktadır. (s. 27) Hint şârihlerinin eserlerini kullanması, onu diğerlerinden ayıran bir özelliktir. Yedinci cilt hakkındaki görüşlerini yazdığı bölümde, Ankaravî'nin bu cildi padişahın baskısıyla yazdığını söyleyerek bu çok beğendiği şârihi savunmaktadır. Vahdet-i vücûd hakkında bilgi verdiği bölümde ise *Mesnevî*'nin aslında bu nazariye ile aynı olduğunu ispat etmeye çalışmaktadır.

Ahmed Avni Konuk, şerhe kendisinden öncekiler gibi *Mesnevî*'nin dibâcesiyle başlamaktadır. Bu bölüm geniş bir şekilde şerh edilmiştir. Konuk, eserinde, Farsça beyitleri numaralandırmıştır. Beytin numarasını Farsça metin takip etmektedir. Ankaravî'nin metni esas alınmıştır. Metni tercüme takip etmekte ve metin içinde geçen kimi kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra şerh başlamaktadır. Diğer şerhlerde olduğu gibi Konuk'un eserinde de ayet ve hadisler oldukça sık yer almaktadır. Şerh esnasında yararlanılan kaynakların en başında, *Mesnevî*'nin diğer ciltleri ile kendisinin tercüme ettiği *Fîhi Mâ Fih*, İbn Arabî'nin *Füsûsu'l-Hikem* ve *Tedbîrât-ı İlâhiyye* isimli eserleri gelmektedir. Eserin ilerleyen beyitlerine doğru, birden fazla beyit sıralanmakta ve şerhleri topluca yapılmaktadır.

Bu şerhe yapılan en ciddi eleştiri, Ankaravî'ye de yapıldığı gibi, *Mesnevî*'yi İbn Arabî'nin düşünce ve görüşleri ışığında ve ona paralel olarak şerh etmiş olmasıdır. Avni Konuk ise bu tenkitleri, adı geçen bütün zevatın aynı kaynak-

tan beslendiğini ve aynı hakikati dile getirdiğini, birbirlerinden ayrı gayrılarının olmadığını ve birbirlerini methettiklerini söyleyerek cevaplamaktadır.

Tâhirü'l-Mevlevî, *Mesnevî*'yi şerh eden altıncı şârihtir. Hocası Mehmet Esad Efendi'nin ölümü üzerine, 1929'dan itibaren Fatih Camii'nde *Mesnevî* dersleri vermeye başladığında, derste söyleyeceklerini hatırlamak üzere, *Mesnevî Takrirleri* adı altında tuttuğu notlar şerhin aslını oluşturur.¹⁷

Tâhirü'l-Mevlevî, *Mesnevî*'yi yetmiş yaşını aşkın olduğu ve mide ülserinden muztarip bulunduğu halde geceli gündüzlü çalışarak şerh etmiştir. Bu çalışmalarla ancak ilk dört cildini tamamlayabilmiş ve beşinci ciltten de bin beyit kadarını şerh edebilmiştir.¹⁸ Tamamını şerh etmeye ömrü vefa etmediğinden, müsveddeler halinde kalan çalışmalar Şefik Can tarafından tamamlanarak yayımlanmıştır.¹⁹

Tâhirü'l-Mevlevî de eserine *Mesnevî*'nin Arapça dibâcesinin şerhiyle başlamaktadır. Cümle cümle bu bölümü şerh ederken ayrıca *Mesnevî*'nin niye yazıldığını ve niçin okunması gerektiğini de açıklamaktadır. Hemen her cümleyi şerh ederken verdiği ayetler onun Kur'an bilgisinin derinliğine işaret etmektedir. Kendisi de bir mesnevîhan olan Şârih, eserini adeta Mevlevîlere ve muhiplere *Mesnevî* dersi verir gibi hazırlamıştır. Son dönemde yazılmış olsa da bu şerhin ve açıklamaların geleneğe bağlı olduğunu ve muhatap olarak da daha çok Mevlevîleri aldığını söyleyebiliriz.

Tâhirü'l-Mevlevî, ilk önce metnin Farsça aslını, sonra okunuşunu ve daha sonra da tercümesini verdikten sonra şerhe geçmektedir. Şerh esnasında ayet ve hadislerden bol miktarda faydalanılmaktadır. Metin içinde geçen kelimelerin sözlük ve ıstılah anlamlarından sonra bağlam çerçevesinde kazandığı anlamlar da açıklanmaktadır.

Mesnevî'yi kendisinden öncekilerden farklı bir şekilde şerh eden tek kişi Mehmet Muhlis Koner'dir. Muhlis Koner, *Mesnevî*'nin bütün bahislerini özetleyerek almış ve her bahse ait *Mesnevî*'lerden de seçmeler yaparak onları devrinin Türkçesiyle ve anlayışıyla tercüme ve izah etmiştir. *Mesnevî*'de geçen hikayeleri, aslına sadık bir şekilde beyit beyit tercüme etmemiş, hikayeyi anlamına uygun bir şekilde özetlemiştir. Birbirinin içine giren hikayeleri ayırarak onları bir sıraya koymuş böylece, *Mesnevî*'yi, daha okunaklı ve açık hale getirdiğini iddia ederek esere *Mesnevî'nin Özü* adını vermiştir.²⁰

Eserde ismini sıkça andığı Ankaravî'nin şerhi, Koner'in yararlandığı kaynakların başında gelir. Bununla birlikte bazen Ankaravî'nin açıklamalarını abartılı bulur. İlk beytin şerhinde Ankaravî'nin neye yüklediği anlamları zorlama olarak görüp o kadar çok anlamının olmadığını söyleyerek eleştirir. Muhlis Koner'in bu eserine açıklamalı tercüme demek daha doğru görünmektedir. *Mesnevî*'nin en çok şerh edilen ilk beytini bir sayfa açıklaması ve sadece hikayelerin başında kısa bilgi vermesi bizi bu yönde düşünmeye sevk etmektedir.

Kitapta, *Mesnevî*'nin beyitlerinin tam numaraları verilmemekte, konuları

na göre beyitler sıralanmakta ve numaralandırılmaktadır. Konuya uygun başlıktan sonra hikaye dışındaki beyitlerin önce Farsçası, sonra tercümesi verilip kısa bir izahı yapılmaktadır. Peşinden de eğer varsa, *Mesnevî*'nin konu ile ilgili diğer beyitleri sıralanmaktadır. Bu eser *Mesnevî*'nin lafzen tercüme ve şerhi olmayıp, açıklamalı genel bir tercümesi olarak değerlendirilebilir.

Mesnevî'yi en son şerh eden kişi Abdülbaki Gölpınarlı'dır. Gölpınarlı şerhinde, Konya Mevlâna Müzesi'nde teşhirde bulunan 51 numarada kayıtlı eseri esas alınmıştır. Gölpınarlı, şerhinde beyit beyit şerh etme metodunu izlememiştir. Beyit ve şerhi okuduktan sonra bir sonraki beyte aynı tarzda geçmenin bahsi unutturduğunu ve *Mesnevî*'nin şiirselliğini gölgelediğini düşündüğü için bölüm bölüm şerh etmiştir.²¹ Gölpınarlı tüm beyitleri şerh etmemiş, sadece gerek duyduklarını şerh etmiş, diğerlerinin ise tercümesini vermekle yetinmiştir. Aralarında ilgi ve benzerlik bulunan beyitler ise tekrardan kaçınılarak ikinci kez şerh edilmeyip göndermelerde bulunulmuştur. *Mesnevî*'de ve şerhte geçen konuların kolayca bulunabilmesi için bir indeks hazırlanmış ve altıncı cildin baş tarafına konulmuştur.

Bu şerh Şîî ve Caferî propagandası içerdiği gerekçesiyle eleştirilmektedir.²² Gölpınarlı'nın şerhi kendisinden öncekilerden metot bakımından farklıdır. Bu fark, metin içinde geçen özel isim ve kavramların ansiklopedik olarak açıklanmasıdır.

Şerhlerin Değerlendirmesi

Şerhlere genel olarak baktığımızda metot bakımından ikisi dışında birbirine benzediklerini görmekteyiz. Şarihlerin hepsinin ortak amacı, *Mesnevî*'nin daha iyi anlaşılmasını istemeleridir. Bir eserin klasik olup olmadığını anlamamıza yarayan ölçülerle baktığımızda ise, kimi şerhlerin bazı ölçülere uyarken bazılarının ise uymadığını söyleyebiliriz. Birinin geniş bir şekilde açıkladığı bir beyit bir başkası tarafından kısaca açıklanmakta, hatta tercümesiyle yetinildiği görülmektedir. Aynı beyitlere yapılan açıklamalar da farklı olabilmektedir.

Şârihler açısından baktığımızda, hepsinin Osmanlı toplumunda yetiştiği ve tahsillerinin de Osmanlı mekteplerinde tamamladıklarını görmekteyiz. İlkinin yaklaşık 400, sonuncusunun da 20 yıl önce vefat ettiğini düşündüğümüzde, her elli yıla bir şârih düşmektedir. Cumhuriyet döneminde yetişmiş bir şârihin bulunmaması ise dikkat çekici bir durumdur. Şârihlerin altısı Mevlevî, biri Nakşî ve biri de en azından Mevlevî muhibbidir.

Şem'î, Şifâî, Murâd-ı Buhârî ve Koner'in şerhlerine tefsirî tercüme veya açıklamalı tercüme diyebiliriz. Ankaravî ile Konuk'un şerhleri ise birbirine birçok bakımdan benzemektedir. Konuk'un eseri aynı zamanda Ankaravî şerhinin de açıklamasıdır. Her ikisi de şerhte İbn Arabî'nin görüşlerini esas aldıkları için kendilerinin de Mevlevî olmalarına rağmen Mevlevîler

tarafından bile eleştirilmişlerdir. Gölpınarlı'nın şerhi ise, bir Mevlevî'den daha çok genel okuyucuya hitap etmektedir. Metin içinde geçen özel isim ve kavramlar hakkında ansiklopedik bilgiler verilmekte, bu yönüyle de kendisinden öncekilerden farklı olmaktadır. Bunun sebebinin, yazıldığı dönemle ilgili olduğu düşünülebilir. Mevcut şerhler içinde Mevlevîlik geleneğine hem metot, hem de muhteva bakımından bağlı olanı Tâhirü'l-Mevlevî'ninkidir. Diğerlerine bir şekilde eleştiri yöneltilirken bu esere ciddi bir eleştiride bulunulmaması, bu fikrimizi teyit etmektedir.

Yukarıda sıralanan özelliklerine bağlı olarak, *Mesnevî*'ye yapılan şerhlerin klasikleşme konusunda kimi dezavantajları olduğu görülmektedir. Her şeyden önce şerhler, uluslararası ve zamanlar ötesi bir eseri belli bir dönem ve coğrafya ile kayıt altına almakta ve yerelleştirmektedir. Şârihin dünya görüşü ve bağlı bulunduğu sosyal grubun da etkisiyle şerhler, şerhi yapılan eserin vizyonunu daraltmaktadır. Her dönem yeniden şerh edilme ihtiyacının hissedilmesi ve bugün bu şerhleri okumak için ayrıca bir şerhe daha ihtiyacımızın olması, şerhlerin klasikleşemediklerini gösteren bir diğer ölçüdür. Her ne kadar şerhler gelenek dahilinde ve belli bir metot içinde yapılmış olsalar da, şârihin mensubu bulunduğu tarikat ile eğitiminin *Mesnevî*'yi kendi anlayışı içinde yorumlamasına yol açtığından dolayı nesnel olunamamakta, eleştirilmekte, dolayısıyla klasikleşmemektedir.

Özetle söyleyecek olursak; bugün bir *Mesnevî*'ye ihtiyacımız yoktur, ama onu anlamamıza yarayacak bir şerhe ihtiyacımız vardır. Bu cümle, tek başına başlıktaki sorumuza cevap vermektedir.

Mesnevi Şerhleri

Şârih	Tarikati	Ölüm tarihi	Yazıldığı tarih	Uzunluğu
Şem'î	Mevlevî	1592	1587-1596	Muhtasar
Ankaravî	Mevlevî	1631	?	Geniş
Şifâî	Mevlevî	1671	1662-1670	Muhtasar
Murâd-ı Buhârî	Nakşî	1848	1839-1845	Muhtasar
Ahmed Avni Konuk	Mevlevî	1938	1929-1937	Geniş
Tâhirü'l-Mevlevî	Mevlevî	1951	1949-1951	Geniş
Muhlis Koner	Belli değil	1957	1951-1956	Muhtasar
Abdülbaki Gölpınarlı	Mevlevî	1982	1972	Geniş

Notlar

- 1 Tuğrul İnal, "Klasisizm", *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi*, sy. 349 (Ocak 1981), s. 19-31.
- 2 Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Ömür Ceylan, *Tasavvufî Türk Şerhleri*, Kitabevi, İstanbul 2001, s. 19-23.
- 3 M. A. Yekta Saraç, "Divan tahlilleri üzerine", *İlmi Araştırmalar, Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, sy. 8 (İstanbul 1999), s. 211.
- 4 En çok şerh edilen eserler için bkz. Ömür Ceylan, *a.g.e.*, s. 25.
- 5 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Güleç, "Türk Edebiyatında Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinin Tercüme ve Şerhleri," *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları*, yay. haz. Zehra Toska, 27/II (2003), s. 161-176.
- 6 Sahih Ahmed Dede, *Mecmûatü't-tevârihi'l-Mevleviyye: Mevlevîlerin Tarihi*, haz. Cem Zorlu, İnsan Yayınları, İstanbul 2003, s. 279-80.
- 7 Şem'î, *Şerh-i Mesnevî*, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi 334, vr. 1b-2a.
- 8 Şefik Can, *Mevlâna: Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri*, İstanbul 1997, s. 380.
- 9 Abdülbaki Gölpınarlı, *Mesnevî I*, çev. Veled Çelebi İzbudak, 2. bsk, İstanbul 1991, s. N.
- 10 Abdülbaki Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. M.
- 11 Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlâna'dan Sonra Mevlevilik*, İnkılap ve Aka yayınları, İstanbul 1983, s. 143.
- 12 Ahmet Ateş, "Muhyiddin Arabî", *İslam Ansiklopedisi*, 4. bsk., MEB, İstanbul 1987, c. VIII. s. 554.
- 13 Ankaravî İsmail Efendi, *Şerh-i Mesnevî*, Matbaa-ı Amire, İstanbul 1289, c. I, s. 2-3.
- 14 Şifâî Derviş Mehmed, *Şerh-i Kitâb-ı Mesnevî-i Manevî*, Süleymaniye Ktp., Dârü'l-Mesnevî 209, vr. 1b.
- 15 Murâd-ı Buhârî, *Hülâsâtü's-Şürûh*, Süleymaniye Ktp., M. Arif-M. Murad 112/1, vr. 1b.
- 16 Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlâna Celâlettin*, 2. bsk., İnkılap ve Aka Yayınları, İstanbul 1959, s. 52 ve 6. dipnot.
- 17 Atilla Şentürk, *Tâhirü'l-Mevlevî: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1991, s. 93.
- 18 Tarihü'l-Mevlevî, *Şerh-i Mesnevî*, 2. bsk., İstanbul ts., s. 15.
- 19 Şefik Can, *a.g.e.*, s. 381.
- 20 M. Muhlis Koner, *Mesnevî'nin Özü*, Konya Belediyesi, Konya 1961, s. V.
- 21 Abdülbaki Gölpınarlı, *Mesnevî Şerhi*, İstanbul 1985, c. I, s. XXXIX.
- 22 Şefik Can, *a.g.e.*, s. 382.

Abstract**Can the Commentaries of the Classics be Classical? The Case of *Mathnawî***

In our culture, there is a huge body of commentaries devoted to the clarification and explanation of the classical works for the general reader. There are commentaries not only for the great mystic poets like Hâfiz, Attâr, and Mawlânâ, but also for some of the great poets of our literature. Can the commentaries of these very classical works be themselves classical? This presentation will explore this question in the case of Mawlânâ's *Mathnawî*.

Mathnawî's commentaries constitute a literature in itself. Yet these commentaries share a common problem: they localize the work by interpreting it within a temporal and spatial context. They could only narrowly represent the text due to the limitations based on the commentators' world-view and the social-religious group that they belong to. Though the commentaries of *Mathnawî* usually include a method based on a tradition, due the above-mentioned problems, they have not been able to be classics themselves.